

EEUWIG OP DE VLUCHT

FRANK KRAMER,
EEN TOEVALSTREFFERSLEVEN

PHILIP KOOKE

INHOUD

DE SPRAAKMAKER	008	DE BETREURDE	124
DE SCHUCHTERE	014	DE FREMDKÖRPER	128
DE OPGEJAAGDE	018	DE SENIORENCHARMEUR	134
DE ONTLUIKENDE	026	DE FLIRTER	140
DE VLUCHTER	034	DE ZORGELOZE	144
DE ONBEGREPENE	038	DE UITGETESTE	148
DE OVERROMPELDE	042	DE EIGENZINNIGE	154
DE APARTELING	046	DE GEFORTUNEERDE	170
DE ONTREDDERDE	054	DE ONTROOSTBARE	176
FRATSEN FRANKIE	058	DE POËET	180
DE ARTIEST	068	DE GELANDE	182
DE JOVIALE	074	DE GETERGDE	186
DE POPULAIRE	078	DE GEWIEKSTE	192
DE BEWIEROOKTE	088	DE WAPENBROEDER	198
DE TELEURGANG	094	DE GEBORGENE	202
DE GEKRENKTE	100	DE RELATIVERENDE	206
DE SHOWMASTER	108	DE SLECHTSTE COMMENTATOR	210
DE GELUKZALIGE	112	DE GEZEGENDE	212
DE VERLATENE	118		

DE SPRAAKMAKER

9 december 2018

Afscheidsvoorstelling

Alles is voorbij.

De koptelefoon gaat af, voor de laatste keer. Het afscheid is in stilte zorgvuldig gepland. De uitvoering, live bij Eurosport, schreeuwt om respons. Rancune mag dan de geduldige brandstof zijn van de machteloze, een verzetsdaad zonder toeschouwers is een gruwel. Frank wil het antwoord, liefst nu: Is het wel opgemerkt?

Het is vier uur in de ochtend. Frank kijkt naar de geluidstechnicus die onderuitgezakt in zijn stoel hangt. Er is verder niemand anders van Eurosport aanwezig om de hand te schudden.

“Bedankt voor alles.”

“Je hebt wel veel algemene dingen verteld.”

“Ach ja, soms loopt dat zo.”

Deze geluidsfreak heeft het buitenissige commentaar van Frank niet weggetrokken. Dat kan hem door Eurosport nog wel eens verweten worden, bedenkt Frank ineens. Maar ach, zijn bazen zullen het wel begrijpen. Hij gaat tenslotte over de techniek, niet over de inhoud.

Hij is een carrière lang toegelachen, en uitgelachen. Iedereen mocht zijn commentaar tenenkrommend slecht vinden, of juist verfrissend goed. Hij is amusant, of juist vervelend. Ze mogen hem serieus nemen, of juist niet. Zoek hem op, of zap maar weg. Vind hem leuk, of vind hem afschuwelijk. Alles mag. Het heeft zijn humeur nooit beïnvloed.

Als Frank er maar mag zijn. Wie niet gezien wordt, bestaat niet. Nu zijn opdrachtgever Frank onopgemerkt liet wegglijden in de vergetelheid, na bijna 25 jaar, voelt het als een lang huwelijk waarin zijn partner hem doodzwijgt. Alsof hij lucht is. Die vernedering vraagt voor Frank om een creatieve tegenactie. Het is niet eens een keuze. Hij kan niet anders. Als hij door de zijdeur naar de uitgang geduwd wordt, zorgt hij wel dat de fanfare daar staat te wachten.

Om half zes gaat hij naar bed. Hij checkt zijn telefoon. Geen enkele verwijzing naar zijn commentaar. Niets. Helemaal niets. Klote. Hij ligt nooit ergens wakker van. Maar nu overkomt hem dat toch even.

009

Hij kan na rust gerust een nummer van Frank Sinatra zingen. Eén keer houdt hij zich niet aan zijn voornemen geen spelersnaam te noemen, als hij vanuit een ooghoek ziet dat er gescoord wordt: “Dit is weer die Martinez, die heeft de onhebbelijke gewoonte om telkens als ik aan het woord ben te scoren. Dat moet-ie niet te vaak doen, die vriend, maar het lijkt er weer op dat hij zijn zin heeft.”

Het lijkt een spontane reactie. Maar ook deze zin is zorgvuldig voorbereid. Het compleet negeren van een doelpunt mag dan opmerkelijk zijn, een commentator die zich ergert aan een doelpunt, is spraakmakend. Toen Frank de steekwoorden van deze zin opschreef, kon hij de voorpret niet onderdrukken.

Als hij door al zijn voorgenomen verhalen is, is er nog vijf minuten te spelen. Hij maakt de wedstrijd vol met het voorlezen van de meegenomen krant.

Het is een afscheidsrede van twee uur. Wie goed luistert op YouTube, kan Vince naast hem regelmatig zachtjes horen grinniken.

Op de terugweg in de auto is de stemming omgeslagen. Een anticlimax dreigt. Vince oppert dat als niemand erover begint, een vriend van hem de beelden alsnog online kan zetten.

Rond half drie op de zondagmiddag wordt Frank wakker. Op zijn telefoon ziet hij het ene na het andere bericht binnenkomen. Hij is trending topic op Twitter. Ten minste drie kijkers hebben fragmenten van zijn commentaar gepost. Er is #ophef van het grappigste soort. Vrijwel alle reacties op sociale media zijn lovend. Frankie is “een held”. Zelden is Eurosport-commentaar zo nieuwswaardig geweest.

Eurosport reageert per tweet: “Frank had gister z’n laatste uitzending en was duidelijk met van alles bezig behalve met zijn laatste wedstrijd! Ook wij hadden deze laatste keer anders voor ogen gehad en daarom onze oprechte excuses.”

Dat had wel iets ludieker gekund, concludeert Eurosport zelf naderhand. Dat zou meer in lijn met het afscheid van Frank zijn geweest.

De tweet verhoogt alleen maar de nieuwswaarde. Bijna alle praatprogramma’s proberen hem te verleiden om langs te komen. Exclusief uiteraard, anders hoeft het niet. Op gevoel kiest hij voor Veronica Inside. Kan hij daar meteen tonen dat hij niet alleen een geestige anekdotemachine is, maar ook serieus over voetbal kan meepraten. En liefst niet alleen deze avond, nu hij in elk programma gewild is. Gedreven pakt hij de hoofdrol bij Veronica Inside door te roepen dat dit programma zijn houdbaarheidsdatum heeft bereikt. Ze hebben iemand nodig zoals hij. De reacties zijn deze avond wisselend. Sommigen vinden het hilarisch, anderen vervelend. Frank wil zijn afscheidsduel niet alleen winnen, hij wil er een vlamvend uitroepeten achter zetten.

Een maand lang geeft Frank interview na interview. Dan daalt de rust in.

Afscheid nemen is niet erg. Je tijd komt nu eenmaal vroeg of laat. Niet gezien worden, dat is onverteerbaar.

DE ONTLUIKENDE

2019, Mia

Frank draait bardiensten bij de tennisclub. Niet omdat het daar zo druk is. Integendeel. De meeste tennissers nuttigen niets. Zo moet dat ook zijn, voor Frank. Kan hij rustig lezen. Of bellen. En wordt hij niet gehinderd door slisklanken, keelgereutel, klokkend speekselslikken of hard praten. Tot er onverwacht een koppel binnenkomt. Ze zitten een uur in zijn domein, op één drankje. Hele gesprekken hoort Frank noodgedwongen aan. Niet om uit te houden. Hij loopt maar even naar buiten, even wandelen, tot ze vanzelf weggaan. Dan pas keert hij terug.

Dat geduld brengt hij niet altijd op. Drie oudere vrouwen, in zijn verder lege kantine, converseren op luide toon. Het snerpen van de stemmen is voor Frank onverdraaglijk. “Zeg dames, zo luid, dat is toch niet normaal? Dat kan toch niet!” Ze zijn zo beledigd dat ze meteen vertrekken.

Gevoelsmatig woont Frank in het Amsterdamse Bos. Daar hoort men rust in acht te nemen, vindt hij. Net als iedereen, toch? Bijna niets is zo erg als mensen die met een oortje in luid lopen te telefoneren. Correcties daarop worden niet altijd gewaardeerd. Waar Frank zich wel niet mee bemoeit. “Misschien snapt u het nu niet, maar hopelijk komt er later een moment dat u het wel snapt”, voedt hij op.

Loopt hij met een vriend door het Amsterdamse Bos, roept een vrouw met schelle stem haar hond. Frank staat meteen strak. Hij doet echt zijn best om charmant te kijken als hij op haar afloopt. “Mevrouw, met zo’n verschrikkelijke stem kan het toch wel een beetje rustiger?” Het heeft effect. De vrouw is te verbluft om erop te reageren. Totdat ze hem toeschreeuwt: “Wat bent u een akelige man!”

Frank begrijpt helemaal niets van deze woede-uitbarsting. Als je nu toch weet dat je zo’n vreselijke stem hebt...

Het kwam Frank ook niet zo goed uit toen hij Mia onverwacht tegenkwam in het Bos. Hij was aan het hardlopen, komt ze hem tegemoet op een elektrische fiets. Mia, zijn eerste liefde. De eerste, in alles.

“Nou zeg, wat toevallig dat we elkaar hier ontmoeten!”, zegt Mia opgewekt.

Ze wil een praatje maken, nu ze hem toch ziet. Even vragen hoe het met hem gaat. Frank wil vooral doorlopen. Het hoofd leegmaken. Mia fietst met hem mee. “Jij moet praten, ik kan niet lopen en praten tegelijk”, zegt Frank.

DE ONBEGREPENE

Blauw-Wit

Het toeval neemt Frank bij de arm. De trainer van profclub Blauw-Wit, Henk Wullems, geeft op zaterdag een trainerscursus bij RKAVIC. Franks broer Rob is een van de cursisten. Hij heeft trainersambities. En Frank heeft niets te doen. Frank wil elke minuut van de dag voetballen, dus hij vraagt of hij ook mag meedoen. Dat hij daarmee een diploma oefenmeester D behaalt, is bijzaak.

Wullems sluit de cursus af met een partijtje. “Ga jij Frank maar even aanpakken”, brult Wullems tegen de spijkerharde prof Bennie Roode. De plaggen spatten op. Frank is snel, springerig, behendig. Hierin kan hij zich verliezen. Roode krijgt hem niet klein. Het zijn twintig gelukzalige minuten. Twintig bepalende minuten.

Frank is ineens, bijna 23 jaar, profvoetballer van Blauw-Wit. Op zijn contract staat een brutojaarsalaris van 3.000 gulden. Een kapitaal. Hij voelt zich financieel onafhankelijk. Gezien zijn uitgavenpatroon is hij dat ook. Frank woont bij zijn moeder. Hij leeft sober.

Tegen verslaggevers kletst hij zoals hij dat ook gewend is te doen tegen de zwervers op het Surinameplein of klanten in Snackbar De Oase. Zonder remmingen, volkomen intuïtief, ontspannen. Hij grapt dat hij naast het voetbal bij zijn moeder in de huishouding werkt. “Daarom ben ik de enige fullprof bij Blauw-Wit.” Hij weet ook zeker, zegt hij, dat hij op zijn best is als hij naar de kantine toe speelt. Daar staan immers de mooie vrouwen.

Met terugwerkende kracht herinnert hij zich: “Bij Blauw-Wit had een van de spelers een hele grote grommende, gevaarlijke bouwier waar de trainer bang voor was. Die bond hij aan de doelpaal vast en zei: ‘We doen partijtje, anders laat ik de hond los.’ We hebben nog nooit zo lekker getraind en we eindigden dat jaar nog bovenin ook.”

Het komt meerdere malen voor dat hij een kwartier voor het begin van zijn wedstrijd wakker schrikt. Dan smoest hij dat hij een ongelukje heeft gehad met zijn Eend. Er is niets geloofwaardiger dan dat.

Frank komt ook vaak met de fiets. Zijn tenue in een boodschappenmandje aan het stuur, de voetbalschoenen met veters om zijn nek gehangen. Teamgenoten denken wel dat Frank dit doet voor het effect. Hij wil vast opvallen met dat boodschappenmandje. Zo is het niet. Frank heeft niet eens een voetbaltas. Zo'n mandje is gewoon handig:

eerst levert hij bloemen of boodschappen bij zijn moeder af, op weg naar de training gaat er een voetbalshirt en een -broek in. Handig toch?

Broer Eric komt wel eens kijken bij Blauw-Wit. Hij schrikt zich rot. Een deel van het publiek scandeert: “Kramer is een homofiel.” Het doet Frank helemaal niets. Hij heeft immers dat gedrongen, kromme loopje. Het is wel grappig, toch? Maar Eric kan er niet aan wennen.

Frank heeft meer moeite met gezag. In de thuiswedstrijd tegen De Graafschap bekeft Frank met de scheidsrechter, die hem in zijn boekje noteert. Frank laat het niet rusten en schrijft een epistel aan de KNVB:

[...] Ik heb de scheidsrechter niet van partijdigheid beschuldigd maar alleen gevraagd en op algemeen beschaafde wijze of hij iets tegen mij persoonlijk had. Ik vroeg hem tot driemaal toe of hij wist wie er af mocht trappen. Als antwoord snauwde hij mij toe dat ik niet zulke stomme vragen moest stellen. Dit is volgens mij niet een reactie die een verhouding leuker maakt, te meer daar mijn gevolgde schoolopleiding en gemaakte intelligentietests niet de indruk wekken dat mijn I.Q. minder zou zijn dan een van de aanwezigen. Mijn reactie hierop was dat we niet allemaal zo intelligent waren als de leidsman. Ik hoop dan ook dat U van een boeking zult afzien, ook al omdat mijn gedrag binnen en buiten de velden helemaal niet vraagt om een straf.

Hoogachtend, F. Kramer

“Beter dan Crujff”

Frank is overtuigd van zijn kunnen. Wullems deelt die mening niet. Hij laat Frank maar in twaalf wedstrijden meedoen.

Daar begrijpt Frank niets van. Als je Frank hebt, stel je hem toch altijd op? Iemand die tenminste altijd de bal wil hebben? Iemand die de bal het liefst nooit meer wil afgeven, behalve als hij te moe is om zelf door te gaan. Daar klagen spelers wel eens over, achter zijn rug om. Verraders zijn dat. Wacht maar, binnen twee jaar speelt hij in het Nederlands elftal. Op de dagen dat hij goed speelt, vindt hij zijn eigen prestaties heel bijzonder. Dan is hij de beste linksbuiten van Nederland.

Zijn beste maatje bij Blauw-Wit is Gerard Schoonewille. Een grotere tegenpool is nauwelijks denkbaar, maar Frank brengt vrijwel elke dag door met deze ruige vent uit Zuid-Limburg, met donkere manen en een superzachte g, in zijn eerste jaar in Amsterdam. “Je gaat naar de kloten in de grote stad”, kreeg Schoonewille van provinciegenoten te horen.

DE APARTELING

1972, FC Amsterdam

Een volgend toeval maakt van de 24-jarige Frank een eredivisiespeler. Blauw-Wit fuseert met DWS en De Volewijckers: FC Amsterdam is geboren. Trainer Pim van de Meent kiest drie spelers van Blauw-Wit. Frank zit erbij. Hij moet zich invechten in een groep met ervaren profs. Sommigen hebben zelfs al interlands gespeeld.

Frits Flinkevleugel bijvoorbeeld. Als meedogenloze vleugelverdediger speelde hij met DWS al een kwartfinale voor de Europa Cup 1. Hij was rechtsback van Oranje, tot Wim Suurbier hem verdrong. Op zijn 32ste is hij een natuurlijke leider. Frank heeft geen oog voor leiderschap, hiërarchie of sociale verhoudingen. Op de eerste training zegt Frank nonchalant: “Zeg Frits, als jij nou even de doeltjes pakt, gaan wij alvast beginnen.”

Niemand durft te lachen.

Maanden zit Frits hem achterna op de training. Hij wordt ook geschopt als er geen bal in de buurt is. Frank is vogelvrij. Hij vecht voor zijn status, en zijn positie. Frank schopt nooit terug. Daar denkt hij niet eens aan. Steun krijgt Frank niet. Met Frits wil niemand ruzie krijgen.

Twijfel kent Frank niet. Vlak voor de wedstrijd Go Ahead Eagles-FC Amsterdam komt Frank toevallig Barry Hughes tegen, de trainer van de tegenpartij. “Mag ik mij even voorstellen, meneer Hughes. Ik ben Frank Kramer. Ik ben linksbuiten. Uw rechtsback Kolkman gaat zo zoek gespeeld worden door mij. Ik ga buitenom bij hem, en dan weer binnendoor. Ik ga hem helemaal gek maken. Op snelheid en op techniek. Ik zeg dit nu vast even omdat ik ooit graag onder uw leiding voor Go Ahead wil spelen.”

Even later blijkt dat Frank reserve is. Gelukkig mag hij wel invallen. Tijdens het warmlopen zwaait hij lang en nadrukkelijk naar Hughes, die vervolgens opstaat en zijn rechtsback toevoegt: “Doe mij een lol en schop hem even de tweede ring in.”

Zijn invalbeurt kan zijn trainer niet bekoren. Pim van de Meent moppert na afloop dat Frank “voor geen meter heeft terugverdedigd als Kolkman naar voren komt”.

Maar Hughes zou Frank nooit meer vergeten.

Voorzitter en geldschietster van FC Amsterdam is Dé Stoop. Frank mag bij hem langskomen voor een contractbespreking. Hij stalt zijn fiets tegen het statige grachtenpand van Stoop. Frank mag plaatsnemen in een leren fauteuil. Hij mag nu wat verwachten. “Ik wil je belonen, Frank. Ik bied je 500 gulden meer dan bij Blauw-Wit.”

3 december 1972: FC Amsterdam-Feyenoord (1-3).

FRATSEN FRANKIE

December 1973, MVV

Of Frank zin heeft in het showbizhuwelijk van Gerard Schoonewille en danseres Olga de Haas? Ach, het feest is er nu eenmaal en als Gerards vriend hoort hij er te zijn. Wat doet zijn gevoel er nu toe? Marjola had ernaar uitgekeken, vertelde ze Frank regelmatig.

Frank pept zich op om alleen te gaan. Natuurlijk kost het moeite. Het is donderdag 6 december. Gelukkig kan hij al snel over voetbal praten. Dat leidt het meest – en het prettigst – af. Gerards Limburgse vriend Willy Brokamp staat naast hem. Als MVV uit Maastricht een icoon heeft, is het Brokamp. MVV heeft dringend behoefte aan een linksbuiten, zegt hij. Is dat niet iets voor Frank?

Het gaat snel. FC Amsterdam werkt mee aan de verhuur, en krijgt 15.000 gulden voor een halfjaar voor Frank. Een paar dagen na het sprookjeshuwelijk is Frank terug in de eredivisie. Voor 1.500 gulden per maand.

Frank schraapt al zijn voetbalrotzooi uit zijn Eend bij elkaar en gooit het in een plastic boodschappentas. Hij krijgt er een treinabonnement bij. Eersteklas. Vijf keer per week in een coupé, tweeënhalf uur heen en tweeënhalf uur terug. Afschuwelijk saai. Te veel tijd om niet achter een raampje in gepeins te verzinken. Het landschap, de stations, de boerderijen in de verte: het zijn al snel herkenbare plekken om naar te staren. Wat is dit voor rare film waarin hij de laatste maanden is terechtgekomen?

Enmaal aangekomen in het stadion is hij vrolijk en opgeruimd. Amsterdams studentikoos, vinden ze hem, met zijn plastic boodschappentas gevuld met voetbalkleren. De trainer, Leo Canjels, ergert zich eraan. Het duurt niet lang voor Frank een 'normale' voetbaltas heeft.

Na zijn debuut, 0-0 tegen Telstar, schrijft Willy Brokamp in zijn regionale column 'International van MVV': "Een man als Kramer hadden we nodig." Maar na dit hoopvolle begin volgt een wedstrijd tegen FC Amsterdam vol van onbegrepen acties (0-0). "Solo-blind" noemt verslaggever Cor Snel hem. Pim Van de Meent zegt venijnig: "Dat was Kramer zoals ik hem kende van zijn Amsterdamse tijd."

Na de Limburgse derby MVV-Roda is hij toch wel erg benieuwd hoe hij zelf gespeeld heeft. Hij heeft geen idee hoe anderen naar hem kijken. Het is inmiddels half acht 's avonds als hij is aangekomen op Amsterdam CS. Als hij naar zijn huis gaat, is hij zeker te laat om de samenvatting bij *Studio Sport* te zien. Maar belt hij nu zomaar ergens aan, dan heeft hij een kans. Voor Frank geen moeilijke keuze.

DE ARTIEST

2019

Commercieel mannetje

“Fantastisch, die laatste uitzending bij Eurosport. Typisch Frank!” Ron Brandsteder volgde Franks vaarwel met een geruststellend genoegen. Frank is in zijn ogen geen spat veranderd.

Voor deze afspraak met Ron voelt Frank geen enkele behoefte zijn afgesloten trainingsbroek en gekreukte overhemd te verruilen voor iets representatievers. De suggestie alleen al vindt hij bizar. “Je denkt toch niet dat Ron wel op zijn paasbest is gekleed?”

Daar blijkt Frank inderdaad een punt te hebben.

Ook al weet Frank echt niet meer wanneer hij Ron voor het laatst heeft gezien, ze voelen elkaar na decennia nog steeds opvallend goed aan. In 1985, bijvoorbeeld, vermoedde Ron dat Frank een steuntje in de rug nodig had. Het was een tijd waarin Ron zelf ongekend hoge kijkcijfers scoorde.

Frank zat er overigens persoonlijk helemaal niet mee dat zijn loopbaan een dipje kende, maar Ron gunde hem een miljoenenpubliek. Frank mocht een jazzy nummer zingen in Rons populaire Showbizzquiz. Voor Frank een dwingende aanleiding eens een jacquet aan te trekken. Kon iedereen meteen zien hoe goed dat hem staat.

Je zou wellicht niet verwachten dat Frank en hij zo veel gemeen hebben, verzucht Ron. Maar het is echt zo. Nou ja, Frank voetbalt beter, uiteraard. En hijzelf is de betere presentator. Dat is een kwestie van genen. Rons moeder was ook een goede entertainer, op verjaardagsfeestjes. Zo simpel kan het zijn.

Frank moet deze gevolgtrekking even laten bezinken.

Het enige zichtbare verschil, vindt Ron, is dat hij in staat was om zich te schikken naar de wensen van een groot publiek. Ron kon zich aanpassen aan de eisen van zenders, omroepen en producenten. Ron stelt nuchter vast dat hij zich altijd in een keurslijf heeft gewrongen voor het succes. Hij was immers “een commercieel mannetje”. Zijn humor werd niet altijd begrepen. Hij liet kandidaten in de Showbizzquiz 10 miljoen punten verdienen. 10 miljoen! Dit element was bedacht als parodie op de Berend Boudewijn Kwis. Deze satire werd door niemand begrepen. Het was voor de TROS, dan moest het wel serieus zijn. Had hij precies hetzelfde gedaan bij de VPRO, dan was het zeker ontvangen als een hilarische persiflage.

069

*Full House: een zomer lang
zijn ze vijf idolen.*

Producer Albert Hol zorgt ervoor dat het nummer makkelijk mee te zingen is. De belangrijkste stemmen in de studio-opnamen zijn van Wanda Stellaard en Titia Dekker. Hol mixt ook de stem van zijn vrouw Bonnie St. Claire erdoor. Zijn eigen stem zit er ook in, zegt Ron. Als enige van de vijf Full House-leden hoort Carry zichzelf zingen op de opname. Deze werkwijze verrast Carry enigszins. Ze had abusievelijk de indruk gekregen dat ze gevraagd was voor een echte zanggroep. Het nummer is door vele vocalisten op verschillende dagen ingezongen. Zeer gebruikelijk, zegt Ron, bij zo'n “designgroep”.

De directie van CBS stuurt een dansdocent op Full House af om een flitsend arrangement in te studeren. Al snel geeft hij dat plan op. Met Frank valt er voor hem geen eer aan te behalen.

Sterrenslag: Frank zegt nergens 'nee' tegen.

DE TELEURGANG

Volendam is bijna bekerfinalist, maar de club degradeert uit de eredivisie. Frank daalt niet mee af. Hij wil in de eredivisie blijven. Op zijn 31ste is hij ineens zeer gewild. Frank moet hier zozeer aan wennen, dat hij in al zijn enthousiasme aan twee clubs zijn jawoord geeft. FC Utrecht heeft er relatief veel geld voor over om Frank aan zich te binden. Frank zegt ja, in een gesprek met de voorzitter en de vicevoorzitter.

Een week later vraagt Barry Hughes hem voor HFC Haarlem. Dit was de man onder wie hij al sinds zijn tijd bij Blauw-Wit wilde spelen. Een man met voetbalkennis en een hang naar amusement. Het klikt zo goed, dat Frank dolgraag naar Haarlem wil.

En dan is er een probleem. FC Utrecht is boos en dreigt zelfs met een kortgeding. Frank zegt teatraal dat hij de verantwoordelijkheid neemt. "Dan maar een week de gevangenis in."

Met een openbare boetedoening komt hij uit onder het contract bij Utrecht. Haarlem betaalt 30.000 gulden voor Frank, een persoonlijke recordsom. Hij verdient nu 2.500 gulden per maand, plus maandelijks 700 netto aan reiskosten. Per overwinning valt er nog eens 600 gulden te verdienen. Hij voelt zich financieel de koning te rijk.

De voorbereidingsperiode is fysiek zwaar. Na vier van die zes weken besluit Hughes zijn selectie eindelijk een dag vrij te geven. Alle spelers reageren opgetogen, behalve Frank: "Morgen vrij? Maar dit is toch een profclub?"

Hughes drukt dit bijdehante gedrag meteen de kop in. "Ja, Frank, iedereen is vrij morgen. Behalve jij. Jij traint morgen alleen. Om zes uur 's ochtends."

Hughes heeft er meteen spijt van. Hij moet er dan namelijk zelf ook zijn. Daar heeft hij twee wekkers voor nodig, die beide om vijf uur afgaan. Om kwart voor zes is hij in het stadion. Geen Frank. Dat had hij wel gedacht. Maar om vijf voor zes draait er een 2CV het terrein op. "Goedemorgen trainer. Ik heb er zin in."

Twee uur lang beult Hughes Frank verschrikkelijk af. Sprintjes, duurloopjes, push-ups, krachttraining: alles wat hij maar kan bedenken. Frank geeft geen krimp. Als het eindelijk klaar is, vraagt hij: "Was dit alles?"

Een dag later vragen de spelers in de groep verkneukelend hoe het was. "Nog nooit zo lekker getraind", zegt Frank.

Lekkere wedstrijden speelt Frank niet. Integendeel. Het is een dramaseizoen. Frank is regelmatig geblesseerd. Als hij wel fit is, raakt hij geen knikker. De zestienjarige verdediger Ruud Gullit verrast, Frank heet een "miskoop".

DE SHOWMASTER

Frank heeft geen idee dat hij al weken intensief gevolgd wordt door de KRO. Presentator Willem Ruis trekt met zijn familiekwis 4 tot 5 miljoen kijkers. Hij is mateloos populair en grenzeloos ambitieus. De VARA koopt hem weg in 1981. De KRO heeft voor de zaterdagavond dringend een opvolger nodig.

Ruim 400 kandidaten hebben zich spontaan gemeld. Frank niet. Dat komt niet in hem op. De regisseur van de *Willem Ruis Show* bij de KRO is Jos van der Valk. Als regieassistente Jennifer van Oostrum na de spraakmakende laatste uitzending bij *Sportpanorama* vraagt of hij het heeft gezien, lacht Van der Valk veelbetekenend. "Is Frank Kramer niets voor ons?", vraagt Van Oostrum.

Van der Valk verklaart de komst van Frank in GPD-bladen: "Iemand die van een sportprogramma maakte wat Frank Kramer ervan wist te maken, daar moet je wel opvallen. Vanaf zijn laatste optreden in AVRO's Sportpanorama had ik zijn naam in mijn hoofd zitten. Toen ik zonder Willem Ruis kwam te zitten was Frank voor mij dan ook meteen een grote kandidaat."

De KRO-chef gevarieerde programma's Warry van Kampen jubelt tegen Henk van der Meijden in *De Telegraaf*: "Frank heeft een eigen en verfrissende stijl. En we wilden toch een nieuwe quizmaster laten zien. Niet iemand waar de jus al vanaf was..."

Weekblad *Privé* laat lezers per briefkaart kiezen wie ze het liefst willen zien. De uitslag van de enquête: zeventig procent kiest voor Frank, dertig procent voor Willem Ruis.

Frank bekent in interviews dat hij van de *Willem Ruis Show* nooit meer dan een flard heeft gezien. "Eerlijk gezegd kijk ik nooit naar die tv-spelletjes. Ik ben me er dan ook wel van bewust dat ik me op glad ijs begeef. Het schrikt me echter niet af."

In de presentatie doet de KRO zijn best om de verschillen met de *Willem Ruis Show* te benadrukken, al blijft de legendarische spreekstalmeester Pierre van Ostade. In *De Frank Kramer Show* wordt niet "gesmeten met dure prijzen". Daar was veel kritiek op. Kandidaten strijden nu om de "originele Frank Kramer Show Fiets". Er staan familieteams van vier leden tegenover elkaar in plaats van echtparen. Frank is niet meer primair sportpresentator of voetballer. Hij is showmaster. Op 17 oktober 1981 is de eerste van acht maandelijks uitzendingen. "Ik maak het programma voor mijn vriendin, mijn haringman en mijn moeder", promoot Frank.

Voor elke show neemt Frank bij hem thuis alle onderdelen door met enkele vrienden. Frank is enthousiast en bevlogen. Zijn vrienden gaan mee in de opwindings. Dit

DE GELUKZALIGE

1981, weer Volendam

Er is tijd genoeg om naast *De Frank Kramer Show* te voetballen. Nog steeds doet Frank niets liever. Voor het eerst in zijn loopbaan biedt hij zichzelf aan, bij FC Volendam. Of hij alsjeblieft weer mag meedoen. Van Dick de Boer mag hij zo terugkomen.

Makkelijk is dat niet. Er is vrijwel geen geld bij Volendam. Frank mag komen, maar alleen als amateur. De trainer, Dick Maurer, ziet niets in Frank. Het hele seizoen mag hij twee keer invallen. Voor elke wedstrijd in het eerste moet Volendam contractueel een vergoeding betalen. Het is de motivatie om Frank niet in te zetten. Hij hangt er een beetje bij, in een sfeerloos jaar. Er is een bestuurscrisis en er zijn slechte resultaten: Volendam eindigt als twaalfde in de eerste divisie.

Maar de spelers van het reserveteam zien weer de vertrouwde bezitter van de Lelijke Eend rijden. Frank ziet niets door zijn zijraampjes. Hij heeft zijn voetbalkleren daarin vastgedraaid. “Ze zijn nog nat, zo drogen ze het best.”

Frank rebelleert niet. Hij is zo gelukkig dat hij nog mag voetballen. Geen training slaat hij over. Het weerzien met zijn vertrouwde, oude ploeggenoten maakt veel goed. Regelmatig neemt Frank de twee dochtertjes van teamgenoot Wim Kwakman en een stel vriendinnetjes mee naar Amsterdam. Zes meisjes van zes en zeven jaar, samen op de achterbank van de 2CV. Frank roept dat ze alles mogen houden wat ze erin vinden. Meteen duiken ze naar de bodem, waar het tussen alle kranten, tijdschriften en sokken wemelt van de centen, stuivers en dubbeltjes. Soms vinden ze zelfs een briefje van vijf of tien gulden. Bij hem thuis zegt Frank hetzelfde. Terwijl hij een haring haalt, zoeken de meisjes onder de banken en tussen de hoopjes kleren. Van de opbrengst mogen ze snoep kopen. Of Frank neemt ze mee naar de kermis. Dan neemt hij eerst al het gevonden geld in, en geeft hij ze allemaal weer vijf gulden. Het ene meisje mag zich niet rijker en machtiger voelen dan het andere.

Als Frank bij de Kwakmannen thuis oppast, liggen er zakken chips klaar voor de meisjes. Omdat het geluid van het eten van chips Frank mateloos irriteert, stelt hij ze voor een kindtraumatisch dilemma: óf ze eten geen chips en dan mogen ze nog lang opblijven, óf ze krijgen de chips, maar dan moeten ze meteen naar bed. De meisjes blijven maar piekeren, en staren naar de chips. Want nee, dit was nu eens geen grap van Frank.

DE FREMDKÖRPER

1984, Studio Sport

Donderdag 12 juli 1984 belt Kees Boerhout, de chef van *Studio Sport*. Of Frank kan langskomen voor een gesprek. Er is haast bij.

Boerhout heeft met spoed een presentator nodig voor de uitzendingen van de Olympische Spelen in Los Angeles, die over ruim twee weken beginnen. Mart Smeets mag dit van Boerhout en NOS-directeur Carel Enkelaar niet meer doen.

Een week eerder verscheen *Vrij Nederland*, waarin Ischa Meijer een opzienbarend interview met Mart Smeets publiceerde. Smeets veegt hierin de vloer aan met zijn bazen. Enkelaar en Boerhout hebben “geen reet” verstand van sport, is nog een van de mildere kwalificaties. Een sanctie volgt onmiddellijk: Smeets moet de Tour de France verlaten. Een ontslag dreigt.

De mening van Smeets wordt overigens breed gedeeld. Dat Boerhout eerder zonder inbreng van de redactie door Enkelaar zomaar op die post werd neergezet, is niet goed gevallen. Er zijn geen warme banden tussen de redactie en Boerhout. Al jaren wordt onder medewerkers gesneerd dat Boerhout eens serieus gevraagd zou hebben waarom de Elfstedentocht Heerenveen niet aandeed.

Frank beschouwt dit als een mooie klus. Goed gehonoreerd ook. Vanzelfsprekend weet Frank dat hij de positie van Smeets moet overnemen. Het is voor hem geen aanleiding dit te weigeren. Smeets is geschorst. Frank is zelf als voetballer ook wel eens geschorst geweest, redeneert hij. Dan speelde er iemand anders linksbuiten, zonder dat er een term als ‘solidariteit’ viel. Zo gaat het nu eenmaal. Als hij het zou afslaan, vraagt *Studio Sport* toch gewoon iemand anders?

Op maandag 16 juli komt het nieuws naar buiten. “Kramer voor Smeets”, koppen de kranten. Frank heeft anderhalve week om zich voor te bereiden op sporten en atleten die hij doorgaans terloops volgt. Hij vertrouwt op zijn improvisatietalent. Hij ziet wel. Het komt wel goed.

Vlak voor de Spelen blijkt dat Smeets niet wordt ontslagen. Hij mag uitsluitend achter de schermen werken, als eindredacteur. Zijn gezicht mag niet in beeld, zijn stem mag niet te horen zijn. Als er basketbal met de stem van Smeets uit het archief wordt getrokken, moet dit eerst door een andere commentator worden ingesproken voor het de zender op mag. Verschrikkelijk, vindt Smeets. Maar hij wijdt zich met grote inzet – en weinig slaap – aan zijn nieuwe taak.

Anneliese Bergman in *Nieuwe Revu*:

“Het meest triest van de hele situatie is het feit dat men Mart Smeets nog een trap na geeft. Hij is moeilijk te vervangen, dat is waar. Maar hoe is het mogelijk dat de opvolger van de vaak kritische Smeets de journalistieke onbenul Frank Kramer heet. U weet wel die krullenbol met het babyface die onder een enorm moedersyndroom gebukt gaat. Een halfbakken voetballer en een halfgare kwismaster.”

Mart Smeets vindt het “opmerkelijk” dat Frank bij de NOS was binnengehaald. Maar hij zegt zich niet tegen hem te hebben gekeerd.

Frank is, volgens Smeets, een grappige man met een vrije geest. Daar houdt hij van. Vrije geesten hebben *Studio Sport* immers groot gemaakt. Maar de NOS-bazen hadden volgens hem moeten inzien dat deze vrije geest zich niet in een hokje laat stoppen. Frank is geen teamspeler. Niet te coachen, niet te leiden. Hij doet wat hij zelf wil. En dat kan nu eenmaal niet in zo'n hectische tijd, bij zo'n groot evenement, waar je soms met elkaar achttien uur per dag werkt vanwege het tijdsverschil.

132

Atleet Carl Lewis wint vier keer goud. Terwijl atletiekcommentator Theo Reitsma in het stadion met bladen vol informatie het woord tot het volk wil richten, neemt Frank uitgebreid de tijd om uit te weiden over atletiek, dat het de moeder aller sporten is, dat we er allemaal zo van genieten, vooral van Carl Lewis, die...

Reitsma vindt sowieso dat de aandacht altijd onevenredig veel naar de studio gaat, terwijl sport draait om de beelden in het stadion. Hij wenst voor de sprint de tijd te hebben om de atleten tijdens het warmlopen netjes te kunnen voorstellen.

Maar als Frank lekker op dreef is, is er geen rempedaal.

Commentator Evert ten Napel is dit toernooi een van de eindredacteuren van Frank. De eerste dagen zegt hij er niets van. Ten Napel is geen man van de confrontatie. Maar na verloop van tijd moet hij er wel wat van zeggen. “Frank, het moet echt korter. Waarom zijn al je aankondigingen zo lang?”

Frank antwoordt: “Anders ziet mijn moeder mij niet in beeld.”

Wat kan het Frank ook schelen. Als ze hem moeten hebben, kan hij ook subtiel speldenprikjes terug geven. Hij moet het daar toch ook een beetje leuk hebben? De regisseurs trekken hem er toch niet uit. Als hij eenmaal het woord heeft, pakt niemand het meer van hem af.

Frank bekruipt tijdens de Spelen het gevoel dat Smeets zal terugkeren als presentator. Hoe Mart daar werkt, met anderen: het is zijn domein, niet dat van Frank.

“Frank Kramer was toen hij zijn tv-debuut maakte KRO’s nieuwe troef, maar heeft de bezadigdheid waarmee deze omroep ooit behept was nooit van zich af kunnen schudden. Bij de Frank Kramer Show en de Seniorens how bijvoorbeeld was het ook nooit echt lachen, gieren en brullen. Maar toen viel de flegmatieke presentator met het verkoper-voorkomen nog niet zo uit de toon. Maar sinds ‘Hilversum’ de strijd met de commerciële zender RTL4 heeft aangeboden, moet alles nog flitsender, schitterender, baloriger en mallotiger. Kramer heeft zich daar niets van aangetrokken en met hem de bespelers van het eerste net, NCRV, KRO en AVRO. Zij zien klaarblijkelijk wel iets in dit belegen onderwijzerstype.”

Nog één keer keert Frank terug als trainer. De voorzitter van Blauw-Wit komt toevallig bij The Haringshop. Met eigenaar Han is Frank bevriend. Hij zegt dat Blauw-Wit dringend een trainer nodig heeft. Het is december 1990. Natuurlijk! Frank! Dat hij daar nou niet eerder aan heeft gedacht.

Frank wil wel. Het is een moeilijke klus, de vorige trainer moest niet voor niets halverwege het seizoen weg, maar ach... Het lijkt hem wel weer eens leuk. Broer Rob is een veel betere veldtrainer dan Frank. Ze gaan samenwerken.

152 | Zijn interviews vallen weer op: “Zo’n WK in Italië? Nauwelijks gevolgd. Het boeit me niet. Sport is alleen leuk als je er een emotionele binding mee hebt. Via familie, als je zelf speelt, of via een trainerschap.”

Frank maakt naam in de wedstrijd tegen UVS. Blauw-Wit speelt geweldig deze keer en staat dik voor als Frank een fotograaf ontwaart. Hij pakt een krant en gaat deze tijdens de wedstrijd in de dug-out uitgebreid lezen. De foto domineert de volgende dag het wedstrijdverslag.

De amateurs van Blauw-Wit verkeren in degradatienood. Aanvankelijk is er een schokeffect. Frank pakt wat punten. Maar daarna gaat het mis. Frank vindt dat het roer om moet. Hij zet vier routiniers uit de selectie. Die keren zich daarna logischerwijs tegen Frank. Er volgt een periode van incidenten en oproer, met als slotstuk de onvermijdelijke degradatie.

Nou ja, dat trainen deed hij er toch maar een beetje bij.

Frank gaat terug naar Volendam, waar hij het derde team van de zondagamateurs onder zijn hoede neemt. Die spelers zijn blij dat ze iemand van naam hebben die zich over hen ontfermt. Frank heeft vijftien spelers tot zijn beschikking. Hij heeft een geheel eigen selectiemethode. Hij verdeelt zijn spelers onder in groepjes van drie of vier. Vlak voor de wedstrijd moeten ze meedoen aan een actuele kenniskwis. De verliezers staan reserve.

DE SLECHTSTE COMMENTATOR

Frank voelt jarenlang het einde naderen bij Eurosport. Hoop op een terugkeer van betere tijden is er niet. Het is Amerikaans voetbal, op onzalige tijdstippen, en verder niets. En dat is al jaren zo. Het is dan ook een verrassing als hij voor het laatste speelweekend van de Italiaanse Serie A ineens wordt gebeld door een voor hem onbekende, jonge secretaresse.

“Meneer Kramer, ik heb echt iedereen gebeld, echt iedereen, maar niemand kan zondag. Iedereen is al bezet. Zou u misschien die wedstrijd uit Italië willen doen?”

Ze had ogenschijnlijk ook geen idee wie hij was.

Snel overweegt Frank zijn opties. Niet te trots zijn. Hij vindt dit toch leuk?

“Ja hoor, ik doe hem wel.”

Verder heeft Frank zo zijn eigen methodes om het werk leuk te houden, voor zichzelf en zijn vriendenkring. Soms laat Frank Leendert de Goeij warmlopen bij een wedstrijd uit de Amerikaanse competitie. De Goeij mag ook wel eens invallen. En met een beetje geluk scoort hij nog ook.

Zijn broer Rob was kortstondig de voorganger van Alexi Lalas als laatste verdediger van de Verenigde Staten. Een andere broer had net als Johan Crujff ooit getekend bij New York Cosmos, maar was nooit aan spelen toegekomen. Datzelfde gold voor een Volendamse vriend van Frank, een belastingexpert, die in plaats van voetballen bij zijn club meteen weer het vliegtuig naar huis heeft genomen. Hij had last van heimwee.

Sommige spelers zijn in de loop der jaren getrouwd geweest met Mira de Vries. En al kan ze zich er zelf niets van herinneren, Mira heeft ook de wereld verstedeld doen staan als tennisster. De vaste kijker zal dat beslist zijn opgevallen. Stiefzoon Vince heeft vaak buiten zijn medeweten om meegespeeld in de Major League Soccer. Wie eigenlijk niet in de omgeving van Frank?

Toen hij een keer geen idee had wie de doelpuntenmaker was in zo'n wedstrijd, gaf hij de kijkers het advies mee: “Dames en heren, kijkt u straks even op internet of morgen in uw krant.”

Nee hoor, Frank heeft geen enkel bezwaar tegen de typering ‘de slechtste commentator van Nederland’.

